

Temat: Obrady Okrągłego Stołu czy upadek muru berlińskiego – co jest prawdziwym symbolem końca komunizmu?

Autor: Małgorzata Osińska

Rodzaj materiału: scenariusz

Data publikacji: 2012-01-19

Obszar nauczania: II etap edukacyjny

Czas zajęć: 45 minut (1 godzina lekcyjna)

Treści zgodne z podstawą programową:

- **język polski:** uczeń, uczestnicząc w rozmowie, słucha z uwagą wypowiedzi innych, mówi na temat; prezentuje własne zdanie i uzasadnia je, określa temat i główną myśl tekstu,
- **historia i społeczeństwo:** uczeń wyjaśnia, jakie najważniejsze zmiany zaszły w Polsce w 1989 r.; wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej.

Cele lekcji:

- zapoznanie uczniów z różnymi opiniami na temat znaczenia okrągłego stołu i zburzenia muru berlińskiego,
- umiejętność szukania i formułowania argumentów i kontrargumentów na podstawie tekstów źródłowych,
- umiejętność dyskusowania i brania udziału w debacie,
- zrozumienie znaczenia omawianych wydarzeń dla upadku komunizmu w Europie.

Metody pracy:

- debata „za” i „przeciw”,
- rundka „bez przymusu”.

Materiały pomocnicze:

- ilustracje związane z okrągłym stołem i murem berlińskim:
<http://irfanrasyid.blogspot.com/2010/06/berlin-wall-perfect-canvas-to-paint.html>
<http://www.erazm.art.pl/galeria.html>,
- materiały pomocnicze do pracy w grupach,
- dwa duże arkusze papieru, mazaki, małe kartki do notowania argumentów w grupach.

Słowa kluczowe:

- symbol, Okrągły Stół, mur berliński, upadek komunizmu

Przebieg lekcji:

1. Pokaż uczniom ilustracje związane z Okrągłym Stołem i murem berlińskim (linki podane wyżej) i poproś chętnych uczniów o krótkie skomentowanie, jakich wydarzeń dotyczą zdjęcia (na poprzednich zajęciach uczniowie poznali okoliczności zwołania, decyzje i następstwa okrągłego stołu oraz okoliczności, przebieg i następstwa zburzenia muru

berlińskiego) [3min]

2. Przedstaw i krótko wyjaśnij temat i cele lekcji, a następnie podziel klasę na dwie grupy: obrońców tezy, że to „mur” jest symbolem upadku komunizmu oraz obrońcy tezy, że to „stół” jest symbolem upadku komunizmu [2 min]

3. Uczniowie dobierają się w pary, dostają Załącznik nr 1 i na jego podstawie przygotowują argumenty, zapisując je na małych kartkach papieru [15 min]

4. Debata: dwie pary prezentujące przeciwstawne stanowiska zasiadają do dyskusji i próbują przekonać drugą parę do zrozumienia swojego stanowiska (ewentualnie do przyjęcia swojego punktu widzenia) [15 min]

5. Każda czwórka prezentuje na forum klasy po jednym argumentie za i przeciw, kolejne czwórki prosimy o podawanie nowych, nie wymienionych wcześniej argumentów, argumenty zapisywane są na plakatach [5 min]

6. Na zakończenie odbywa się „rundka bez przymusu”, w której uczniowie odpowiadają na pytanie: „Co jest moim zdaniem prawdziwym symbolem końca komunizmu?”. [5 min]

7. Praca domowa

Rozdaj uczniom karteczki z informacją o pracy domowej i poproś o jej przygotowanie na następną lekcję (Załącznik nr 2)

Załącznik nr 1

CO MYŚLĄ O SYMBOLU UPADKU KOMUNIZMU POLACY?

W tym roku obchodzona będzie 20. rocznica wielkich zmian ustrojowych w Polsce i w Europie, które trwały od 1980 do 1990 roku. „Solidarność” i zwycięski strajk w Stoczni Gdańskiej z 1980 roku oraz zburzenie muru berlińskiego są uważane za symbole tych zmian. 50% Polaków uważa, że symbolem upadku komunizmu jest „Solidarność”, 22% wybiera jako symbol tego wydarzenia zburzenie muru berlińskiego.

[Sondaż TNS OBOP zrealizowano 4-8 grudnia 2008 roku na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie 1001 mieszkańców Polski powyżej 15 lat.]

CZY MOŻEMY BYĆ DUMNI Z SYMBOLICZNEGO OBALENIA KOMUNIZMU W EUROPIE WSCHODNIEJ?

Na czym polega problem 1989 roku? Na tym, że skończył się wtedy w naszym obszarze komunizm. Skończył się zimnowojenny polityczny podział Europy. Było wydarzenie symbolizujące ten moment, które dokonało się jednego dnia i miało swój wyraz materialny - zburzenie muru berlińskiego. Tymczasem my w Polsce także obchodzimy rok '89. A co takiego się u nas w '89 wydarzyło? Tak konkretnie, jednego dnia bądź jednego tygodnia, tak

że możemy się w to wpisać? Był Okrągły Stół, były wybory 4 czerwca, był wybór Mazowieckiego i 29 grudnia zmieniono nazwę państwa. Demontaż komunizmu w krajach bloku zaczął się oczywiście dużo wcześniej - bo w sierpniu 1980 roku - i tak naprawdę od Polski. Natomiast w samym '89 nie ma takiego wydarzenia, że był mur i nie ma muru. I żadne obchody tego nie zmieniają. W związku z tym nasza karta atutowa z 1989 roku jest słaba, słabsza niż Niemców, a nawet Czechów z ich aksamitną rewolucją...

[Ludwik Dorn w wywiadzie dla „Dziennika” 19 lutego 2009]

NA ZACHODZIE – „KONIEC KOMUNIZMU, TO UPADEK MURU BERLIŃSKIEGO”

Bez „Solidarności” nie byłoby przemian w Europie. Tak samo jak nie byłoby ich bez 1956 r. w Budapeszcie, czy 1968 r. w Pradze. To są wszystko kamienie milowe walki z komunizmem. Ale my nie mówimy o datach, tylko o symbolach, czyli o wydarzeniu, które zwięźle opisuje długi proces. I właśnie upadek muru berlińskiego takim wydarzeniem jest - mówi Lothar Probst.

- Gdyby miał pan bez zastanowienia wymienić wydarzenie, które symbolizuje upadek komunizmu w Europie, co by to było?

Lothar Probst: Upadek muru berlińskiego.

– No właśnie. Jak to jest, że w świadomości Europejczyków właśnie wydarzenia z 11 listopada kojarzą się z końcem komuny, a nie na przykład wcześniejszy Okrągły Stół w Polsce, czy Aksamitna Rewolucja w Czechach?

Lothar Probst: Dlatego, że sam mur berliński też był symbolem. Tylko czegoś innego. Utożsamiał podział Europy na dwa bloki. Siłą rzeczy więc upadek muru musiał oznaczać odejście epoki zimnej wojny do historii.

– Według pana więc wydarzenia w innych krajach nie mają znaczenia?

Lothar Probst: Nic takiego nie powiedziałem. Byłem w Polsce w 1989 r. Bez „Solidarności” nie byłoby przemian w Europie. Tak samo jak nie byłoby ich bez 1956 r. w Budapeszcie, czy 1968 r. w Pradze. To są wszystkie kamienie milowe walki z komunizmem. Ale my nie mówimy o datach, tylko o symbolach, czyli o wydarzeniu, które zwięźle opisuje długi proces. I właśnie upadek muru berlińskiego takim wydarzeniem jest.

– A dlaczego takim wydarzeniem nie może być np. Okrągły Stół? Jaką przewagę ma mur nad stołem?

Lothar Probst: Jak już mówiłem mur był symbolem zniewolenia. Jego upadek jest więc automatycznie symbolem wolności. Poza tym, prawda jest też taka, że żyjemy w epoce obrazków. Zdjęcia walących się ścian i ludzi padających sobie w objęcia mimo wszystko wywołują większe emocje niż wizerunek Wałęsy i Rakowskiego.

[Lothar Probst - historyk z uniwersytetu w Bremie dla DZIENNIKA 5 grudnia 2008]

STÓŁ A UPADEK KOMUNIZMU

„Przechodząc do oceny na szerszym tle – przecież kilka miesięcy później wraz z upadkiem muru berlińskiego rozpadły się bez rozlewu krwi (może poza Rumunią) inne środkowoeuropejskie reżimy komunistyczne. To, że było to następstwem naszego Okrągłego Stołu, za Ignacym Krasickim „między bajki włożę”. Czyżby takie twierdzenie było jeszcze jednym przykładem megalomanii narodowej.

Podobny charakter ma twierdzenie, że Okrągły Stół wpłynął na rozkład imperialnej struktury sowieckiej, która ponoć bez niego miała szansę trwania. W istocie był on raczej możliwy w następstwie tego rozkładu. Nie zdecydował on także o „upadku komunizmu” jako systemu społeczno-gospodarczego. Konkludując - tak naprawdę (a nie jak głosi legenda) układy Okrągłego Stołu miały znaczenie tylko na polskiej scenie politycznej.”

[Wypowiedź wygłoszona w czerwcu 1999 roku w Sejmie podczas konferencji zwołanej przez Stowarzyszenie Parlamentarzystów Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego przez Wiesława Chrzanowskiego, w latach 1991-93 marszałka Sejmu].

„Nie był rewolucją. Zapoczątkował rewolucję – i to pokojową, zapoczątkował pokojowe przejście do wolności i demokracji. W skali światowej – zapoczątkował rozpad komunizmu, ustroju, który zdawał się ustrojem nie do obalenia. I to, nie chwalcę się (tak ma być, w staropolszczyźnie), myśmy zdziałali, my, Polacy – Solidarność, polski papież i reszta narodu, z klasą właścicieli Polski Ludowej włącznie, która to klasa pokojowo oddała władzę.”

[Stefan Bratkowski: Czym był Okrągły Stół 1989 roku „Studio opinii” <http://alfaomega.webnode.com/>]

CZY BEZ OKRĄGŁEGO STOŁU W POLSCE DOSZŁOBY DO JESIENI LUDÓW W EUROPIE WSCHODNIEJ?

– Na pewno Okrągły Stół to przyspieszy 1. Komunizm może by kiedyś upadł, bo pewnie wcześniej czy później zawałyby się w ZSRR.

[Prezydent Lech Kaczyński „Newsweek” 2 lutego 2009 r.]

Polski Okrągły Stół był pierwszym akapitem w nowym rozdziale historii Europy. My Niemcy musimy być wdzięczni Polakom za odwagę” Ale to, że ruch, który wtedy zrodził się w Polsce, będzie w stanie obalić cały system i że polski Okrągły Stół stanie się epicentrum swobodnego trzęsienia ziemi, które poruszy cały świat – to wszystko przerastało moje i nasze ówczesne wyobrażenia”. – *[szef niemieckiej dyplomacji, Frank Walter Steinmeier, na konferencji poświęconej 20 rocznicy Okrągłych Stołów w Polsce i w byłej NRD, relacja Deutsche Welle]*

„Okragły stół, który obalił koślawy reżim” – belgijska gazeta „Le Soir” pisze o 20 rocznicy Okragłego Stołu, że było to „wydarzenie, które zmieniło bieg historii”. Podkreśla, że decyzja o oddaniu części władzy opozycji była bezprecedensowa w regionie i zapoczątkowała zmiany na starym kontynencie. „Po Okragłym Stole w Polsce padały reżimy komunistyczne w Europie Środkowo-Wschodniej” – pisze *dziennik*. „Le Soir” [6 lutego 2009] dodaje, że nie wszyscy na Zachodzie zdawali sobie wtedy sprawę z zapoczątkowanych zmian. Dla byłego działacza czeskiej opozycji i dysydenta Petra Pospichala obrady okragłego stołu w Polsce w 1989 roku stanowiły wielki przełom.

Podkreślił on, że także w Pradze wyczuwał o się wtedy zmiany, choć nikt nie spodziewał się, że nadejdą one tak szybko.

- Wówczas nie było jasne, jak długo może to się rozwijać; Okragły Stół trwał dość długo i nie stanowił jednorazowego wydarzenia. Ale potem przełomowym momentem, który uważaliśmy za potwierdzenie osiągnięć Okragłego Stołu były wybory parlamentarne w Polsce 4 czerwca – mówił.

[INTERIA.PL/PAP 3 lutego 2009r.]

SEJM O OKRĄGŁYM STOLE

Dwadzieścia lat temu, na początku lutego 1989 roku, przy Okragłym Stole zasiedli do wspólnych rozmów przedstawiciele opozycji demokratycznej, władz PRL i Kościoła. W wyniku zawartego porozumienia, 4 czerwca przeprowadzono wybory, które – choć nie były w pełni demokratyczne – dowiodły masowego poparcia Polaków dla politycznych przemian. We wrześniu powołano pierwszy po wojnie niekomunistyczny rząd, na którego czele stanął Tadeusz Mazowiecki.

Wydarzenia te rozpoczęły w Europie Środkowo-Wschodniej demokratyczne przemiany, które zmieniły oblicze Polski i całego kontynentu. Oznaczały także zakończenie zimnej wojny i koniec porządku jałtańskiego.

[Fragment uchwały Sejmu RP z 23 stycznia 2009 r. w sprawie uczczenia rocznicy rozpoczęcia obrad Okragłego Stołu i odzyskania przez Polskę wolności]

Materiał pomocniczy nr 2 – praca domowa

Wyobraźcie sobie, że rząd polski planuje przeprowadzić kampanie promocyjną, której celem będzie przekonanie Europejczyków, że zniszczenie Żelaznej Kurtyny zawdzięczają głównie nam. Data pierwszych częściowo wolnych wyborów (4 czerwca 1989 roku), kiedy powstał rząd Tadeusza Mazowieckiego, będzie lansowana przez cały rok jako moment, w którym rozpoczął się upadek komunizmu. Chodzi o to, żeby w głowach Europejczyków najważniejszym momentem przełomowego 1989 r. nie było zburzenie muru berlińskiego, ale obrady Okrągłego Stołu.

Przygotujcie pomysły, które mogłyby wykorzystać polski rząd w takiej kampanii. Czy na przykład zburzenie Pałacu Kultury i Nauki, na wzór muru berlińskiego, nadałoby symboliczny wymiar upadkowi systemu?

